

พจนานุกรม : การพ้องคำในพิธีกรรมและความเชื่อของชาวอีสาน

นายสุรัตน์ จงดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-411-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FON PI FA NANG TIAM : A RITUAL DANCE IN ISAN

Mr. Surat Jongda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Classical Dance

Department of Dance

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-332-411-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พื่อนผีฟ้านางเทียม : การพื่อนรำในพิธีกรรมและความ
เชื่อของชาวอีสาน

โดย

นายสุรัตน์ จงดา

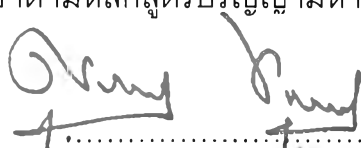
ภาควิชา

นาฏยศิลป์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์สวภา เวชสุรักษ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง)

สุรัตน์ จงดา : ฟ้อนผีฟ้านางเทียม : การฟ้อนรำในพิธีกรรมและความเชื่อของชาวอีสาน (FON PI FA
NANGTIAM A RITUAL DANCE IN ISAN) อ.ทีปภักษา : รศ.ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ , 395 หน้า
ISBN 974-332-411-9

ฟ้อนผีฟ้านางเทียม : การฟ้อนรำในพิธีกรรมและความเชื่อของชาวอีสาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการฟ้อนใน
พิธีกรรมของชาวบ้าน ณ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัย จากการสัมภาษณ์ และจาก
การสังเกตพิธีกรรมและการฟ้อน

ผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มนางเทียม หรือพิธีกร และผู้เข้าร่วมพิธีฟ้อนผีฟ้าในอำเภอพระยืน สืบเชื้อสายมา
จากเวียงจันทน์และยังคงสืบทอดพิธีฟ้อนผีฟ้ามาอย่างต่อเนื่อง การฟ้อนผีฟ้ามีสองลักษณะคือ 1. การฟ้อนผีฟ้าในการ
รักษาโรค เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นในครอบครัว ญาติพี่น้องจะเชิญนางเทียม มาทำพิธีฟ้อนผีฟ้าเพื่อรักษาโรคให้สมาชิก
ในครอบครัวนั้น 2. การฟ้อนผีฟ้าในการบูชาผีฟ้า โดยจะมีพิธีการฟ้อนเป็นพิธีใหญ่ประจำปี คือในวันที่ 13-15 เมษายน
ผู้เข้าร่วม พิธีจะฟ้อนกันตลอดสามวันสามคืน

ท่าฟ้อนผีฟ้า ปัจจุบันยังคงรูปแบบการฟ้อนดั้งเดิมซึ่งพบว่ามียอดฟ้อนลามลักษณะคือ 1. วาดฟ้อนท่าเดียว
เป็นการฟ้อนโดยใช้ท่าฟ้อนท่าเดียวไปเรื่อยๆ 2. วาดฟ้อนหลายท่า เป็นการฟ้อนโดยนำท่าฟ้อนหลายท่ามาเชื่อมต่อ
กัน เป็นกระบวน 3. วาดฟ้อนเข้าคู่ เป็นการฟ้อนซึ่งมักเป็นหญิงกับหญิงในท่าฟ้อนต่างๆ กัน วาดฟ้อนเหล่านี้ยังพบ
ลักษณะเด่นในการใช้มือ เท้า ลำตัว ดังนี้ มีการใช้มือในระดับลำตัวไปข้างหน้า มีการย่อเท้าไม่เปิดสัน และการก้าวเท้า
ซ้าย มีการขย่มเข่า ประมาณสี่หรือแปดจังหวะ ต่อหนึ่งก้าว มีการใช้เท้าลักษณะอื่นๆ เช่นท่าเขย่งเท้า กระโดดด้วย
ปลายเท้าและท่าจรดปลายเท้าข้างเดียวในขณะหยุดอยู่กับที่ มีการใช้ลำตัวตรงและมีการก้มตัวไปข้างหน้า มีการเอนตัว
ไปด้านหลังและเอียงตัวไปด้านข้างในขณะที่หยุดฟ้อนอยู่กับที่ ท่าฟ้อนผีฟ้านี้มีลักษณะใกล้เคียงกับท่าฟ้อนอีสาน ในการ
แสดงอื่นๆ เช่นการแสดง หมอลำ ในปัจจุบัน

ดนตรีที่ใช้ในการฟ้อน เป็นการบรรเลงด้วยแคนแปดเพียงอย่างเดียว ส่วนลายหรือเพลง ใช้ลายทางยาวหรือ
ลายอ่านหนังสือในการขับลำเชื่องผีฟ้า ส่วนการฟ้อนใช้ลายทางสั้น การแต่งกายของผู้ฟ้อนเป็นแบบพื้นเมืองอีสาน สิ่ง
จำเป็นในการแต่งกายคือ ผ้าสไบ

การฟ้อนผีฟ้าในการรักษาโรคและการบูชาผีฟ้าในอำเภอพระยืน คาดว่า จะยังมีอยู่ต่อไปตราบดีที่คนอีสาน
ยังนับถือผี และสมควรจะมีการศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมการฟ้อนผีฟ้าในเขตชุมชนอื่นๆ ในภาคอีสานให้กว้างขวาง
ต่อไป

นักวิจัย .....
ภาควิชา .....
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา .....

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

4086563335 : MAJOR THAI CLASSICAL DANCE
KEY WORD FON PI FA / DANCE

SURAT JONGDA : FON PI FA NANG TIAM : A RITUAL DANCE IN ISAN . THESIS ADVISOR :
ASSOCIATE PROFESSOR Dr. SURAPONE VIRULRAK , Ph.D 395 pp. ISBN 974-332-411-9

Fon Pi Fa Nang Tiam : A Ritual Dance in Isan aims at studying the dance in folk ritual performance of Pra Yuen District, Khon Kaen Province based upon documentary, interviewings, and observations.

It is found that Nangtiam or master of ceremony and her followers are the descendants of Laos people in Vientiane. They still continue their Fon Pi Fa or ritual dance until today. Fon Pi Fa is performed in two functions. One is cast away sickness and the other is to warship the god of heaven called Pi Fa which is performed for three days and nights from 13th to 15th of April.

Fon Pi Fa is found to have three types of dance. First is the single posture for the whole dance. Second is the combination of gestures. And third is the duet dance mostly by two females in different gestures. Most distinctive gestures in Fon Pi Fa are seen in hands, feet, and body movements. Dancers always move their hands in the front at the chest level. They use regular steps with full sole touches the ground. They repeatedly sway their knees sideways at four or eight beats. They hold their bodies up straight or lean forward. Leaning to the back and or the sides are used while dancing on a spot. These dance gestures are found similar to other northeastern dances today. Music is always performed by Khaen Paed or reed organ with eight doubled-holes. Master tune for singing and chanting is called Lai Tang Yao and for dancing is called Lai Tang Sun. Dancers wear ordinary northeastern costume with an important piece of shawl or sabai.

It is foreseen that Fon Pi Fa will remain as long the northeastern people warship gods. There should be more in depth studies about thesis type of dance in other areas of northeastern Thailand.

ภาควิชา..... นาฏยศิลป์
สาขาวิชา..... นาฏยศิลป์ไทย
2541
ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล
วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการทำวิจัยด้วยความเอา
ใจใส่เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชอบ ดีสวนโคก แห่งศูนย์วัฒน
ธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้อนุเคราะห์เอกสารถอดข้อปล้ำนำ ในพิธีการรักษาด้วย
ผีฟ้าของนางดาว พาดโน

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สวาท ศรีเคน อาจารย์ประจำโรงเรียนพระยีน
วิทยาการที่เก็บรวบรวมค้นคว้าประวัติของหมู่บ้าน และอนุเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้วิจัยตลอด
มา ขอขอบพระคุณ แม่ดาว พาดโน นางเทียมผู้ทำพิธีฟ้อนผีฟ้า และช่วยรักษาผู้คน
มากกว่า 20 ปี รวมถึงญาติพี่น้องชาวบ้านพระยีน ทุกท่าน ที่ช่วยเหลือร่วมมือให้ข้อมูล
อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้

อนึ่งผู้วิจัยขอรำลึกถึงดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษทั้งหลาย นับแต่ ชุนบรม
เป็นค้ำลงมา เจ้าราชครูหลวง วัดโพนสะเม็ก เจ้าจารย์แก้ว อันเป็นบิดาของชาว
อีสาน ที่ได้สั่งสมคติความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ที่ทำให้ลูกหลานยังความภูมิใจใน
ความเป็นคนอีสาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชน	10
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อของการพ่อน้ำ	17
3. พิธีการพ่อนผีฟ้าในอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	27
3.1 ภูมิศาสตร์ท้องถิ่น	27
3.2 ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน	31
3.3 ความเชื่อเรื่องผีฟ้า	56
3.4 พิธีกรรมการพ่อนผีฟ้า	87

4. การพ้อนผีฟ้า	159
4.1 วาดพ้อนโดยทั่วไป	159
4.1.1 วาดพ้อนท่าเดียว	164
4.1.2 วาดพ้อนหลายท่า	215
4.1.3 วาดพ้อนเข้าคู่	233
4.2 การใช้ส่วนต่างๆในการพ้อน	248
4.2.1 การใช้เท้า	248
4.2.2 ลักษณะของการใช้มือ	254
4.2.3 บาดก้าวตืน (ลักษณะการก้าวเท้า)	258
4.2.4 การใช้สะโพก	263
การใช้ตัว และการนั่ง	
7. องค์ประกอบของการพ้อนผีฟ้า	273
5.1 สถานที่หรือบริเวณที่พ้อนรำ	273
5.2 เครื่องบูชาในพิธี	275
5.3 ดนตรีและเพลง	283
5.4 บทขับลำและลักษณะของการขับลำ	287
5.5 การแต่งกาย	302
5.6 ผู้พ้อน	305
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	308

รายการอ้างอิง.....	317
รายการสัมภาษณ์	320
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. ประวัตินางเทียม และหมอม้า (หมอแคน)	321
ภาคผนวก ข. เรื่อง “แคน”	330
ภาคผนวก ค. “ตัวอย่างกลอนลำรักษาคณป้วยตาบอด”	333
ประวัติผู้เขียน	395

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ป้ายเขียนประวัติหน้าหมู่บ้าน	48
2. จารึกหินอ่อนใต้ฐานประพุทธรูปด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน	51
3. การรักษาด้วยความเชื่อเรื่องผีฟ้าในเมืองเวียงจันทน์ ปี ค.ศ. 1927	153
4. ฟ็อนเตย์ พูเพียง บริเวณทางตอนใต้ของลาวปี ค.ศ. 1920	154
5. การขับไล่เชื้อมีฟ้าและการเสียดังไขในการรักษาโรค	155
6. การฟ้อนผีฟ้าเพื่อรักษาโรค	156
7. นางเทียมขับไล่เชื้อมีฟ้าลงมาฟ้อนรำในวันสงกรานต์	157
8. การฟ้อนผีฟ้าในพิธี “ลงช่วง”	158
9. พิธีเลี้ยงผีฟ้าในวันที่ 22 เมษายน 2541	159
10. การม้วนมือ	161
11. การม้วนมือจีบ (แบบอีสาน)	162
12. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าแกว่งแขน”	164
13. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่ายกมือขึ้นปาดมือ”	166
14. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่”	167
15. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่”	168
16. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนใหม่”	169
17. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนไหนก้มตัวไปข้างหน้า”	170
18. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าส่ายมือด้านหน้า” (เกลี้ยโบหม่อน)	171
19. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่ากวักน้ำถอยหลัง”	172
20. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่านั่งคุกเข่าวนมือนาด้านหน้า”	173
21. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าสอดมือใต้ศอก”	174
22. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าเขย่งดบมือแขนตั้ง”	175
23. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่ามือข้างหนึ่งจีบคว่าอีกข้างงอศอก”	176
24. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าจีบใต้ศอกก้าวเท้าถอยหลัง”	177
25. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่างอมือเข้าหาศีรษะแล้วม้วนออก”	178
26. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่าถองศอกอยู่กับที่”	179
27. วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง “ท่ากระโดดสปริงตัวเหวี่ยงแขน”	180

28. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่ากดมือลงสลับกัน”	181
29. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าเขย่งเท้าเร็ว ยกมือขึ้นบนศรึษะ”	182
30. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าเขย่งเท้าไหวบนศรึษะและหน้าอก”	183
31. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าไถเท้าถองศอก”	184
32. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าตื้อดข้างบิตสะโพกตั้งมือ”	185
33. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าม้วนมือบนศรึษะแกว่งแขน”	186
34. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่านั่งแอ่นตัวสับัดจับออกข้าง”	187
35. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าม้วนมือแล้วม้วนทิ้งลง”	188
36. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าแอ่นมือด้านหน้าหางมือเข้าหาตัว”	189
37. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าคว่ำมือด้านหน้าหางมือข้างหู”	190
38. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่ากวักมือด้านล่างแล้วตั้งมือด้านหน้า”	191
39. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าหนีบมือปล่อยด้านบน”	192
40. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่ายกขาหลังกระโดด”	193
41. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่างอมมือปล่อยหน้าพร้อมเตะเท้า”	194
42. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าแขงมือขึ้นบน”	195
43. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่านั่งม้วนมือ”	196
44. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าส่ายมือเตียวด้านหน้า”	197
45. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าม้วนมือสองข้างเข้าหาตัวแล้วแยกออก”	198
46. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่านั่งคุกเข่าม้วนมือ”	199
47. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าจับเข้ากันสับัดจับออก”	200
48. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าตั้งจับขึ้นสลับมือ”	201
49. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่าแขงมือขึ้นยกแขนสูง”	202
50. วาดพ็อนท่าเตียวหญิง	“ท่ากวักมือขึ้นยกแขนสูง”	203
51. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าเดินเข้าพลิกมือ”	204
52. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าย่อเท้าแบกไม้”	205
53. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าประสานมือบิตเท้า”	206
54. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าเขย่งเท้ากระโดดตีปีก”	207
55. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าถองศอกสับเท้า”	208
56. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าตีมือสลับกันขึ้นลงยกเท้า”	209
57. วาดพ็อนท่าเตียวชาย	“ท่าม้วนมือเข้าหาตัว”	210

58. วาดพ็อนท่าเดียวชาย “ท่าก้มตัวผายมือออกด้านข้าง”	211
59. วาดพ็อนท่าเดียวชาย “ท่าโกยมือขึ้นประสานกัน”	212
60. วาดพ็อนท่าเดียวชาย “ท่าวาดมือไปมาด้านหน้า”	213
61. วาดพ็อนท่าเดียวชาย “ท่าย่อเท้าวาดแขนด้านข้าง”	214
62. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 1	215
63. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 1	216
64. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 1	217
65. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 4 กระบวนพ็อนที่ 1	218
66. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 5 กระบวนพ็อนที่ 1	219
67. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 2	220
68. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 2	221
69. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 3	222
70. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 3	223
71. วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 3	224
72. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 1	225
73. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 1	226
74. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 1	227
75. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 4 กระบวนพ็อนที่ 1	228
76. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 5 กระบวนพ็อนที่ 1	229
77. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 2	230
78. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 2	231
79. วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 2	232
80. วาดพ็อนคู่ชาย - หญิง ท่าที่ 1	234
81. วาดพ็อนคู่ชาย - หญิง ท่าที่ 2	235
82. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1	236
83. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 2	237
84. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3	238
85. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 4	239
86. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 5	240
87. วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 6	241

88. วาดพ็อนเข้าคู้ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 7	242
89. วาดพ็อนเข้าคู้ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 และท่าที่ 2 (ท่าไล่ต้อนจก)	243
90. วาดพ็อนเข้าคู้ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3 และท่าที่ 4 กระบวนพ็อนที่ 1	245
91. วาดพ็อนเข้าคู้ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 และท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 2	246
92. วาดพ็อนเข้าคู้ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 2	247
93. การจรดเท้า	249
94. ท่ายกเท้าหลัง	252
95. ท่ายกเท้าหน้า	253
96. ทำนั่งคุกเข่า	264
97. ทำนั่งยกเข่า	265
98. ทำนั่งแบะเท้าออกแล้วนั่งทับพื้น	266
99. ทำจดปลายเท้า ยกสะโพก (แห่ียงตาก) และเอียงตัวด้านซ้าย	267
100. แอนตัวด้านหลังในทำยืน	268
101. ก้มตัวไปด้านหน้าทำยืน	269
102. บริเวณ "ช่วง" พ็อนผีฟ้า	275
103. เครื่องคายที่ใช้ในการพ็อนผีฟ้ารักษาคนป่วย	276
104. เครื่องบูชาในการทำพิธีลงช่วงในการพ็อนผีฟ้า	279
105. ของที่ใช้ในการเลี้ยงผีฟ้าในวันปลงพาศั่ว	281
106. แคนแปดที่ใช้เป่าประกอบการพ็อน	284
107. การแต่งกายของนางเทียมในการพ็อนผีฟ้า	302
108. การแต่งกายของผู้ชายในการพ็อนผีฟ้า	303
109. เสาคูกผ้าสไบหรือผ้าถือไว้สำหรับผู้เข้าร่วมพ็อน	304
110. ภาพนางดาว พาณโน (นางเทียม) ทำพิธีพ็อนผีฟ้า	322
111. นายทองปาน แสนสนิท (หมอแคน)	323
112. นายเสถียร แก่นสม (หมอแคน)	324
113. นายเลื่อน แก่นสม (หมอแคน)	325
114. นายเคน ศรีมาดย์ (หมอแคน)	326
115. นายชาย สีทา (หมอแคน)	327
116. นายหนู พระนามวัง (หมอแคน)	328
117. นายบุญช่วย วันเพชร (หมอแคน)	329

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ผู้นำหมู่บ้านพระยีนจากอดีตถึงปัจจุบัน	52

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. สายสกุลวงศ์ของจารย์แก้ว (เจ้าแก้วบุญม) ผู้สร้างเมืองท่ง (สุวรรณภูมิ)	46
2. บริเวณช่วงและทิศทางของการฟ้อน	136